

**Univerzita Karlova
Právnická fakulta**

**Vliv směrnice o restrukturalizaci na délku
spotřebitelského oddlužení v EU**

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2023

XVI. ročník soutěže SVOČ

Autorka: Bc. Sofie Korčyková

Konzultant: JUDr. Miroslav Sedláček, LL.M., Ph.D.

Navrhovaný specializační modul: Evropské právo

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do XVI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 20. 04. 2023

Sofie Korčyková

Celkový rozsah vlastního textu práce (od úvodu po závěr), včetně mezer a poznámek pod čarou:

45 172 znaků

Obsah

Úvod	4
Teoretická východiska.....	5
Cíle a kontext směrnice.....	5
Adresáti úpravy	5
Přístup k oddlužení	7
Průběh oddlužení.....	7
Odchytky.....	8
Česká úprava	8
Přístup k oddlužení	8
Průběh oddlužení	9
Odchytky.....	9
Východiska pro srovnání	10
Postup	11
Země bez spotřebitelského oddlužení.....	12
Země bez transpozice směrnice.....	13
Země splňující doporučení před transpozicí	15
Země, které doporučení přijaly	17
Země, které doporučení nepřijaly.....	19
Závěry	21
Seznam použitých zdrojů.....	22
Výzkum.....	22
Legislativa a judikatura.....	23
Oficiální zdroje.....	23
Rozhovory	24
Internetové články a publicistika.....	24
Seznam příloh.....	25

Úvod

Úprava insolvenčního práva na evropské úrovni sleduje především stabilitu kapitálového trhu. Ve vztahu k fyzickým osobám se snaží předcházet úpadku podnikatelů, případně ho efektivně řešit.¹ V českém veřejném prostoru je ale pozornost upírána spíše na zadlužení spotřebitelů.² Rozsah socioekonomických dopadů tohoto problému vede na domácí úrovni k hledání řešení nad rámec regulace nových půjček.

Evropská legislativa sice nadále zpřísňuje podmínky spotřebitelského úvěrování,³ ale nesahá po opatřeních, která by zasahovala do existujících závazků. U podnikatelů k tomu naopak přistupuje. Směrnice z roku 2019 mimo jiné sjednotila délku a základní podmínky oddlužení pro podnikatele, obsahovala však i nezávazné doporučení k nastavení shodných podmínek i pro nepodnikající fyzické osoby.⁴

Cílem oddlužení je osvobození jednotlivce od části jeho nesplacených dluhů. České právo jej nyní upravuje pro podnikající i nepodnikající fyzické osoby jednotně⁵ a návrh novely, který má zmíněnou směrnici transponovat, chce tento režim zachovat. V současnosti většinově pětiletý proces oddlužení tak bude pravděpodobně zkrácen na požadované tři roky i pro spotřebitele.

Někteří odborníci v tom pozorují neúměrné oslabování věřitelské pozice a motivování spotřebitelů k nezodpovědnému půjčování.⁶ Část z nich soudí, že by se měl proces pro spotřebitele a podnikatele oddělit.⁷

Tato práce mapuje, jak se s danou otázkou vypořádaly ostatní členské státy Evropské unie. Česká republika je mezi posledními, kdo směrnici neprovedl, a veřejná i odborná debata tak může těžit ze závěrů dovozených většinou z nich. Srovnání bude ilustrovat zejména:

- a) **jak bylo ustanovení ohledně délky oddlužení aplikováno i na spotřebitele;**
- b) zda se ochota aplikovat doporučení odvíjí od **jednotnosti právního rámce pro oddlužení podnikatelů a spotřebitelů;**
- c) jestli ochotu aplikovat doporučení ovlivňuje existence **"mimořádných" oddlužovacích mechanismů v právním řádu**, které proces fyzickým osobám za určitých podmínek výrazně usnadňují.

¹ EPRS 2023

² např. viz Aspen Institute Central Europe 2019

³ Evropský parlament 2022

⁴ recitál 21, Směrnice 2019/1023

⁵ Důvodová zpráva 2022, str. 3

⁶ Havlík & Andresová, 2023

⁷ Advokátní deník 2019

Teoretická východiska

Cílem následujícího přehledu zkoumané problematiky je nastinit základní požadavky směrnice a způsob jejich plánovaného promítnutí do české úpravy. To poskytne východiska pro samotné srovnání a poukáže na další faktory ovlivňující přísnost či benevolenci právního rámce oddlužení.

Cíle a kontext směrnice

Směrnice 2019/1023 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 („směrnice“) skrze zmíněné instituty harmonizuje preventivní a sanační mechanismy řešící hrozící nebo nastalý úpadek.

Značné rozdíly v insolvenčním právu představují zásadní překážku prohlubování tržní integrace.⁸ Harmonizace této oblasti má usnadnit využití základních svobod usazování a pohybu kapitálu a podpořit strategický rozvoj předvídatelného a stabilního investičního prostředí uvnitř EU.⁹

Právním základem směrnice je pak Smlouva o fungování EU, konkrétně sbližování právních předpisů umožňujících a usnadňujících fungování vnitřního trhu podle článku 114 a koordinace právních předpisů usnadňujících přístup osob k samostatným výdělečným činnostem a jejich výkonu podle článku 53.¹⁰

Adresáti úpravy

V souladu s principem proporcionality, který umožňuje přijímat pouze opatření nezbytná k dosažení sledovaného cíle, je harmonizována výlučně úprava pro podnikající osoby. Úpadek u nich snižuje motivaci i reálnou možnost podnikat,¹¹ rozdíly v jeho řešení napříč státy zároveň mohou odrazovat zahraniční investory od jejich úvěrování.¹² Tato východiska nejsou na spotřebitele z velké části přenositelná, pro naplnění cílů směrnice je tak nezbytný pouze jednotný rámec oddlužení podnikatelů. Navzdory tomu důvodová zpráva směrnice stanoví, že:

„Předlužení spotřebitelů je záležitost velkého hospodářského a společenského zájmu a úzce souvisí se snižováním dluhového převisu. Kromě toho často nelze jasně rozlišit mezi dluhy, které vznikly podnikateli během výkonu [podnikatelské činnosti] nebo které mu vznikly mimo [ni]. [...] Z těchto důvodů, přestože tato směrnice neobsahuje závazná pravidla ohledně

⁸ SWD/2022/395, bod 1.1.

⁹ DG FISMA 2022

¹⁰ Směrnice 2019/1023

¹¹ Důvodová zpráva 2022, str. 12

¹² SWD/2022/395, bod 2.1.2.

předlužení spotřebitelů, by bylo vhodné, aby členské státy ustanovení této směrnice týkající se oddlužení začaly co nejdříve uplatňovat i na spotřebitele.“¹³

Srovnání právních rámců spotřebitelského oddlužení v jednotlivých členských státech a jejich proměn v souvislosti s tranpozicí ukáže, zda ochotu aplikovat toto doporučení ovlivnily následující tři charakteristiky původní vnitrostátní úpravy:

1) Absence právní úpravy spotřebitelského oddlužení

Česká republika původně zavedla oddlužení jako opatření pro zmírnění dopadů ekonomické krize na spotřebitele.¹⁴ Jiné země ale zaváděly pouze oddlužení pro podnikající fyzické osoby, aby měly přístup k období sanačního mechanismu dostupného právnickým osobám.¹⁵ Pokud je oddlužení vnímané především prizmatem rovnosti podnikatelů, aplikace stejného procesu na spotřebitele se může jevit jako nelogická.

2) Rozdělení právních úprav spotřebitelského a podnikatelského oddlužení

Česká republika upravuje oddlužení v insolvenčním zákoně spolu s dalšími typy insolvenčních řízení. Tento institut je dostupný pouze fyzickým osobám a od roku 2020 je přístup k němu umožněn za fakticky stejných podmínek podnikatelům i nepodnikatelům.¹⁶ Jiné úpravy mohou oddlužení pro podnikatele včleňovat do obchodního zákoníku. Zavedení obdobné úpravy pro spotřebitele v takovém případě vyžaduje politicky složitější změnu či vytvoření odlišného zákona.

3) "Mimořádné" mechanismy oddlužení

V některých státech fungují specifické instituty, které v určitých případech umožňují oddlužení za výrazně výhodnějších podmínek. Do jedné skupiny lze zařadit procesy dostupné výlučně zranitelným a/nebo nemajetným dlužníkům, které umožňují téměř okamžité oddlužení, případně nevyžadují v oddlužovacím procesu splatit žádnou část dluhu. V ČR se tomu blíží tříleté oddlužení pro osoby ve starobním či invalidním důchodu.¹⁷ Druhá kategorie obsahuje postupy vymezené povahou dluhu spíše než osobou dlužníka. V ČR by se mezi ně řadila například milostivá léta či nově zastavování bagatelních a bezvýsledných exekucí. Existence těchto mechanismů může snížit naléhavost sociálního zřetele, který je častým argumentem pro zpřístupňování oddlužení.

¹³ Recitál 21, Směrnice 2019/1023

¹⁴ Důvodová zpráva 2022, str. 6

¹⁵ Tento argument byl často vyzdvihován v Litvě, např. viz Gruodytė a Kiršienė 2010, str. 265

¹⁶ Důvodová zpráva 2022

¹⁷ § 412a (4) InsZ

Tato práce zkoumá korelaci daných tří faktorů se zkracováním doby oddlužení. Následující rozbor dalších požadavků směrnice pomůže vymezit oddlužení jako autonomní pojem pro účely analýzy a znázornit, že skutečné dopady úpravy neovlivňuje jen délka procesu.

Přístup k oddlužení

Základním požadavkem je přístup k úplnému oddlužení všem podnikatelům v úpadku v rámci jednoho řízení o délce maximálně tří let.¹⁸ Na jeho konci musí dojít ke zrušení možnosti vymáhat nesplacené pohledávky. Členské státy si mohou z postupů zvolit zpeněžení majetku, splátkový kalendář či kombinaci obojího. Plnění splátkového kalendáře zároveň nesmí být podmíněno schválením většiny věřitelů.¹⁹ Není dáno, zda má řízení probíhat před soudem či před správním orgánem. Není ani předepsáno, na čí návrh se může zahajovat.

Osobní i podnikatelské dluhy mají být součástí jednoho procesu, nelze-li je přiměřeně oddělit, v opačném případě mají být procesy přinejmenším koordinované nebo rovněž spojené.²⁰ To uzce souvisí s cílem směrnice, kterým je dát podnikatelům skutečnou druhou šanci. Dává tak smysl, že jde zjednodušeně o “oddlužení podnikatelů, nikoliv oddlužení dluhů z podnikání.”²¹

Podnikatel je „fyzickou osobu vykonávající obchod, živnost, řemeslo nebo [svobodné] povolání.“ Státy určí, jak se výkon činnosti prokáže. Určování, zda jde o skutečný výkon, může být přitom nákladné, protože nastavení výhodnějších podmínek pro podnikatele by mohlo spotřebitele motivovat podnikání předstírat.²² To může být praktickým důvodem, proč oddlužení fyzických osob sjednocovat.

Státy určují i definici úpadku. Různé úpravy požadují například pluralitu věřitelů, uplynutí určité doby od splatnosti pohledávek, minimální dlužnou částku,²³ či prokázání dlouhodobé neschopnosti splácet.²⁴ Tyto podmínky mohou přístup k oddlužení zásadně ovlivnit.

Průběh oddlužení

Směrnice stanoví, že pokud právní úprava podmiňuje oddlužení povinností splatit alespoň část dluhů, pak musí být taková podmínka nastavená s ohledem na individuální situaci

¹⁸ Čl. 21, Směrnice 2019/1023

¹⁹ recitál (74), Směrnice 2019/1023

²⁰ Čl. 24 Směrnice 2019/1023

²¹ Důvodová zpráva 2022, str. 14

²² Důvodová zpráva 2022, str. 16

²³ např. Lotyšsko vyžaduje dluh ve výši minimálně 5 000 EUR, který se má během roku rozrůst na nejméně 10 000 EUR, a dlužník prokáže, že není a nebude schopen tyto dluhy splácet, viz Sajadova 2019, str. 610

²⁴ např. Dánsko odmítne přístup k oddlužení, pokud budoucí finanční situace dlužníka je nejasná, viz Ørgaard 2019, str. 332

podnikatele, nesmí být plošná.²⁵ Způsob, jakým se individuálně určí minimální částka, se taky nepředepisuje. U fyzických osob se většinou stanoví nezabavitelná částka odvozená od místního životního minima, konkrétní aplikace se ale mohou výrazně lišit.

Odchytky

Směrnice zároveň předvídá odchytky z načrtnutého procesu. Těmi lze vyloučit přístup k oddlužení (např. v případě, že dlužník nepokryje ani náklady procesu), prodloužit jeho maximální délku (např. za účelem ochrany obydlí dlužníka) a vyloučit osvobození od některých typů pohledávek (např. na výživném). Všechny tři jsou aplikovatelné například v případě nepoctivosti dlužníka.²⁶

Z oddlužení mohou být zcela vyňaty určité typy dluhů, jejichž vymáhání chrání vyšší společenský zájem než oddlužení. Jedná se typicky o zajištěné pohledávky, dluhy na výživném či peněžité tresty, ovšem jejich výčet je ve směrnici také demonstrativní.²⁷

Aplikace odchylek musí být vždy řádně odůvodněna a přesně vymezena.²⁸ Situace, za kterých je lze uplatnit, jsou sice vyčteny demonstrativně, tento požadavek však naznačuje, že zejména směrnici nepředvídané výjimky budou vyžadovat velmi přesvědčivé vysvětlení obhajitelné před Evropskou komisí, a že mohou působit problémy při aplikaci soudy.²⁹

Česká úprava

Česká republika je nyní s transpozicí opožděná o více než půl roku.³⁰ Návrh novely insolvenčního zákona, která má proces dokončit a upravit právě i délku oddlužení, nyní prošel mezirezortním připomínkovým řízením a bude zařazen na jednání vlády.³¹ Jako východisko pro srovnání stručně rozeberu pro směrnici relevantní prvky české úpravy a některé otázky vyvstávající z návrhu transpoziční novely.

Přístup k oddlužení

Oddlužení je přístupné podnikajícím i nepodnikajícím fyzickým osobám v úpadku za mírně odlišných podmínek.³² Úpadek je kumulativně podmíněn pluralitou věřitelů, pohledávkami více než 30 dní po splatnosti a neschopností plnit své závazky.³³

²⁵ Článek 20 (1), Směrnice 2019/1023

²⁶ Článek 23, Směrnice 2019/1023

²⁷ Ibid.

²⁸ recitál 80, Směrnice 2019/1023

²⁹ Důvodová zpráva 2022, str. 14

³⁰ prodloužená lhůta pro transpozici uplynula v roce 2022 – EUR-lex, doc. 32019L1023

³¹ VeKLEP 323/23

³² Věřitelé mají v případě podnikatelských dluhů za určitých podmínek možnost zamezit takovému řešení úpadku (§ 308 odst. (2) InsZ); u podnikatelů se také jinak se posuzuje platební neschopnost. (§ 3 InsZ)

³³ § 3 InsZ

Soud zpravidla návrh na povolení oddlužení zamítne, pokud byl dlužník tímto způsobem v posledních 10 letech od dluhů osvobozen, pokud byl jeho návrh na oddlužení v posledních pěti letech pravomocně zamítnut pro nepocitvý záměr, příp. ze stejného důvodu bylo neschváleno nebo zrušeno oddlužení, a pokud vzal dlužník v posledních 3 měsících návrh na oddlužení zpět.³⁴

Průběh oddlužení

V praxi se využívá převážně oddlužení splátkovým kalendářem se zpěněním majetkové podstaty.³⁵ V úvahu přichází i samostatné zpeněžení majetkové podstaty, pokud jej prosadí většina věřitelů. Běžná délka trvání splátkového kalendáře je pět let, tu má novela plošně zkrátit na tři roky. V současnosti je tříleté oddlužení dostupné pro zranitelné osoby, v případech tzv. "dětských dluhů" a při splacení alespoň 60 % pohledávek nezajištěných věřitelů.³⁶

Způsob, jakým se bude vykládat individuálně určený požadavek minimální splacené částky v oddlužení, se může dotknout i budoucí české úpravy. Návrh transpoziční novely totiž zachovává povinnost splácet věřitelům minimálně stejnou částku, jakou dlužník dohromady zaplatí za odměnu a náklady insolvenčního správce, sepsání návrhu na oddlužení a dluhy na výživném.³⁷ Zejména vysoké dlužné výživné může zvýšit měsíční splátku několikanásobně.³⁸

Odchytky

Český návrh novely uplatňuje řadu odchylek. Zachovává zejména dosavadní úpravu pohledávek vyloučených z oddlužení i složitý systém rozlišování mezi nimi.

Dvě skupiny přednostně uspokojovaných pohledávek se napříč českým insolvenčním právem nazývají pohledávky za majetkovou podstatou³⁹ ("zapodstatové") a pohledávky jim postavené na roveň.⁴⁰ Ty mají být obecně v insolvenčním řízení hrazeny v plné výši a upřednostněné před ostatními pohledávkami.⁴¹

Speciální úprava oddlužení ale předvídá situace, kdy tyto pohledávky nebudou plně uhrazeny, navíc mezi nimi rozlišuje a přidává několik typů pohledávek, se kterými zachází obdobně.

Pro vstup do oddlužení vyžaduje, aby mohl dlužník v plné výši uhradit náklady a odměnu správci, dluhy na výživném a odměnu za sepsání návrhu na oddlužení. Fakticky je tak

³⁴ § 395 (3) - (6) InsZ

³⁵ § 412a InsZ

³⁶ Ibid.

³⁷ § 395 odst. 1 písm. b) InsZ

³⁸ komentář Sprinz

³⁹ § 168 InsZ

⁴⁰ § 169 InsZ

⁴¹ 168, 169 InsZ

staví nad ostatní zapodstatové pohledávky a pohledávky jim postavené na roveň. Na druhou stranu, pokud v průběhu oddlužení dlužník přestane být schopen plně splácet tyto "privilegované" pohledávky, nemusí být nutně sankcionován zrušením oddlužení.⁴²

Následně se rozlišuje v pořadí splácení mezi dalšími pohledávkami postaveným na roveň zapodstatovým, a to i mezi různými druhy pohledávek vůči státu. Například pohledávka za náhradním výživným se splácí dříve než pohledávka za náhradu mzdy vyplacené zaměstnancům.⁴³

Rozlišují se ještě podřízené pohledávky, které se uspokojují až jako poslední a jejich nesplacení nezamezí například zkrácení kalendáře při splacení 60 % nezajištěných pohledávek. Jedná se kupříkladu o příslušenství, které převyšuje výši jistiny pohledávky v době jejího vzniku.⁴⁴

Z osvobození se úplně vyjímá výživné a pohledávky na náhradu škody způsobené na zdraví, které jsou pohledávkami postavenými na roveň zapodstatovým, ale také peněžité tresty za úmyslný trestný čin a pohledávky na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti,⁴⁵ které se neřadí mezi zapodstatové pohledávky ani mezi pohledávky postavené jim na roveň, ale zákonodárce má na jejich vymáhání zvláštní zájem.

Toto poměrně komplikované rozlišování ilustruje, jak různé zacházení s různými typy dluhů může ovlivňovat míru uspokojení různých věřitelů, zatížení dlužníka i motivaci obou smluvních stran.

Východiska pro srovnání

Směrnice ponechává členským státům poměrně široký prostor ve vymezení pojmů i uplatňování odchylek, přičemž obojí může výrazně ovlivňovat skutečný dopad transpozice na dlužníky i věřitele. Délka oddlužovacího procesu je pouze jedním z mnoha faktorů, které určují, komu je právní úprava více nakloněna.

Aby mohl být proces považovaný za oddlužení pro určení směrnice, musí zároveň splňovat několik základních požadavků: musí být při splnění jednotných podmínek dostupný všem podnikajícím fyzickým osobám v úpadku, nesmí být podmíněn většinovým souhlasem věřitelů, na konci musí dojít k zániku pohledávek či jejich vymahatelnosti, odchylky z daného rámce musí být jasně vymezené a odůvodněné.

⁴² Sprinz, P., Chytil, P. 2023, [Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení], komentář 40

⁴³ § 398 (4) InsZ

⁴⁴ § 172 (2) Ibid.

⁴⁵ § 416 Ibid.

Postup

Prvním cílem této práce je zkoumat, jak implementace směrnice ovlivnila délku oddlužení pro spotřebitele.

Při srovnání bude vybírán nejkratší standardní postup vedoucí k oddlužení. V základním srovnání nejsou zohledněny možnosti spíše výjimečného zkrácení (například při splacení vysokého procenta pohledávek) či prodloužení (například při zachování obydlí). Pokud je ale zákonem stanovené rozmezí, v rámci kterého délku určuje soud, bude uvedeno celé rozmezí. Pokud zákon nestanoví minimální délku postupů, ale ze zdrojů či zákona vyplývá, že soudy kratší než maximální délku stanoví jen v případě, že by mělo dojít k úplnému splacení dluhů, bude uvedena maximální délka.

Srovnávaná bude doba od počátku plnění kalendáře či zpeněžování do okamžiku, kdy je dlužník osvobozen od dluhů tak, že již nemůže dojít k jejich dalšímu splacení či zpeněžování.⁴⁶ U zemí, které směrnici dosud neimplementovaly, bude pro přehlednost délka procesu také uvedena.

Dalším bodem srovnání je oddělení či spojení oddlužovacích procesů pro podnikající a nepodnikající fyzické osoby, respektive pro dluhy z podnikání a spotřebitelské. Oddělením se rozumí zcela odlišná právní úprava, nikoliv dílčí odlišnosti v rámci jednoho zákona. Vzhledem ke komplikovanosti některých systémů je tento přehled do jisté míry zjednodušující, pro cíl vytyčený v práci však poslouží dostatečně.

Poslední, doplňující částí srovnání je přehled „mimořádných“ mechanismů pro spotřebitele, které umožňují zjednodušený přístup k oddlužení pouze za určitých podmínek.

Data o délce oddlužení před implementací vychází především z rozsáhlé studie srovnávající spotřebitelské oddlužení v Evropě v roce 2019, do které příspěvky o jednotlivých zemích zpracovávali místní odborníci.⁴⁷ Data o zemích, kde transpozice neproběhla, taktéž vychází z této studie. Novější data vychází v některých případech z aktuálnějších studií a oficiálních zdrojů, u části zemí ale také z přeložených právních úprav, publicistiky a neakademických článků psaných právními profesionály. Vzhledem k možné chybovosti při čerpání z těchto zdrojů byly osloveni autoři výše uvedené studie z roku 2019, aby informace o následném legislativním vývoji potvrdili. Údaje o některých státech tak byly dodatečně verifikovány a tato verifikace je vyznačena v přílohách.

⁴⁶ Bez zohlednění výjimek pro případ nepředvídatelného zbohatnutí v důsledku například výhry v loterii.

⁴⁷ Kadner Graziano et al. 2019

Údaje o oddělení spotřebitelského a podnikatelského procesu vychází z několika různých studií a některé byly taktéž dodatečně verifikovány autory studie z roku 2019.

Pro větší přehlednost byly údaje shrnuty v tabulce. V textu práce jsou země děleny do pěti kategorií:

1. Země, které neupravují spotřebitelské oddlužení
2. Země, které dosud netransponovaly směrnici
3. Země, které doporučení ohledně délky splňovaly před transpozicí
4. Země, které doporučení nepřijaly
5. Země, které doporučení přijaly

Sledované proměnné v právních úpravách všech zemí spadajících do jednotlivých kategorií jsou stručně shrnuty. Tyto kategorie jsou pak posouzeny s ohledem na cíle sledované srovnáním.

Země bez spotřebitelského oddlužení

Země	Transpozice	Spotřebitelské oddlužení
Bulharsko	Ne	Ne
Malta	Ano	Ne

Ze zemí EU nezná spotřebitelské oddlužení pouze Bulharsko a Malta.

Bulharská vláda se již poněkolkáté snaží prosadit zákon o spotřebitelském oddlužení. Nový návrh prochází na jaře 2023 legislativním procesem poté, co byl obdobný v říjnu 2022 po kritice stáhnut.⁴⁸ Zákon má umožňovat tříleté základní oddlužení,⁴⁹ není ale jisté, zda bude schválen. Požadavek na zavedení zákona se pojí se závazky Bulharska vyplývajícího z Plánu obnovy a odolnosti,⁵⁰ což může představovat značný politický tlak. Bulharsko taktéž ještě nedokončilo transpozici směrnice pro podnikatele.⁵¹

Malta transponovala požadavky směrnice ohledně délky oddlužení do obchodního zákoníku.⁵² Podmínky se nevztahují na podnikatele. Zákon nařizuje důsledně rozlišovat mezi podnikatelskými a osobními dluhy. Ani novela navíc nepředvídá zánik osobních dluhů po splnění oddlužení podnikatelských dluhů. Naopak z nich mají novací vzniknout osobní závazky.⁵³ Toto ustanovení může být v rozporu s ustanovením směrnice o konsolidaci řízení o dluzích podnikatele. Maltské insolvenční právo obecně dlouhodobě zaostává za zbytkem Unie.⁵⁴

⁴⁸ Mediapool.bg 2023

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ rozhovor, Emilia Andreeva, 2023

⁵¹ Dokument 32019L1023

⁵² LEGIŽLAZZJONI MALTA 2022, str. A 557, (v)

⁵³ Ibid., str. A 562, (3)

⁵⁴ Macdonald 2016

Země bez transpozice směrnice

Země	Transpozice	Spotřebitelské oddlužení	Oddělení úpravy podnikatelů a spotřebitelů	Délka procesu před transpozicí (roky)	Mimořádné mechanismy
Belgie	Ne	Ano	Ano	3 - 5	Ano
Česko	Ne	Ano	Ne	5	Ano
Kypr	Ne	Ano	Ano	5	Ano
Lotyšsko	Ne	Ano	Ano	1 - 3	Ne
Lucembursko	Ne	Ano	Ano	7	Ne
Maďarsko	Ne	Ano	Ne	5	Ne
Polsko	Ne	Ano	Ne	3	Ano

Transpozici nedokončilo kromě Česka ještě šest zemí umožňujících spotřebitelské oddlužení.

Belgie oddlužuje spotřebitelským kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty. Tento postup je oddělený od podnikatelského.⁵⁵ Ještě před ním mohou soudy jako první opatření nařídit změny smluvních podmínek týkající se především příslušenství a doby splatnosti.⁵⁶ Smlouvu je možné upravit tak, aby se odložilo splácení, smluvní úroky snížily na zákonnou úrokovou sazbu, či aby se zcela odpustila část nebo celé příslušenství. Pokud taková opatření, která mohou být rozložena do doby pěti let, nepostačí k řešení úpadku, přichází na řadu zpeněžení a splátkový kalendář. Doba splácení je určována soudem v rozmezí tři až pěti let a zákon nestanoví minimální splátku.⁵⁷ Belgie zároveň zakotvuje mimořádný proces okamžitého oddlužení pro osoby, které nejsou schopny splácet vůbec a prokáží, že jejich situace nemá naději na zlepšení. Zároveň pokud se jeho poměry zásadnělepší během pěti let po přiznání takového oddlužení, může být osvobozen odvoláno.⁵⁸

Kypr zakotvuje pětiletou standardní dobu pro oddlužení splátkovým kalendářem. Dostupný je také mimořádný oddlužovací mechanismus pro nemajetné dlužníky,⁵⁹ okamžitého oddlužení je pro ně možné dosáhnout, pokud jejich dluhy nepřevyšují 25 000 EUR.⁶⁰ Spotřebitelské a podnikatelské oddlužení je oddělené.

Lotyšsko dobu splátkového kalendáře poměrně komplexně škáluje. Pokud není dlužník schopen splatit určité procento všech dluhů, doba kalendáře se odvíjí od částky, která má být splněním oddlužení odpuštěna. Pokud se dlužníkovi odpouští do 30 000 EUR, splácí jeden rok, naopak při oddlužení částky nad 150 000 EUR splácí tři roky. Pokud se pohybuje mezi těmito

⁵⁵ rozhovor, Matthias Storme, 30. 01. 2023

⁵⁶ například snižování úroků na zákonné, odklad splátek, rušení smluvních pokut

⁵⁷ Storme a Helsen 2019, str. 163-164

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ příjem do 200 EUR měsíčně, majetek v hodnotě nižší než 100 EUR – Demetriadi et al. 2019

⁶⁰ Demetriadi et al. 2019

částkami, pak splácí dva roky.⁶¹ Oddlužení pro podnikatele a spotřebitele jsou oddělená a do spotřebitelského oddlužení lze vstoupit až po oddlužení či vypořádání podnikatelských dluhů.⁶²

V **Lucembursku**, podobně jako v Belgii, předchází oddlužovací proceduře povinný pokus o zmírnění závazků vůči věřitelům tak, aby je bylo možné splatit alespoň v delším časovém horizontu či s nižším příslušenstvím. Často je žádost o oddlužení podmíněna předchozím pokusem o plnění takového pětiletého "ozdravovacího" plánu.⁶³

Splnění oddlužení předchází kromě toho zpeněžení majetku a zápis do veřejného seznamu na dobu maximálně sedmi let. Po tuto dobu může být rozhodnutí o oddlužení přezkoumáno, pokud se dlužníkovy poměry zlepší.

Zákonem tedy není pevně daná doba oddlužovacího procesu. Dlužník, kterému byl nejprve nařízen pokusný "reorganizační" plán a následně schváleno oddlužení, může v situaci nejistoty setrvat teoreticky až 12 let. Dlužník, u kterého nebyl reorganizační plán vůbec nařízen, třeba pro zřejmou neschopnost jej ani z části plnit, bude plně oddlužen po sedmi letech.⁶⁴ Oddlužení podnikatelů a spotřebitelů je odděleno.⁶⁵

Maďarsko má posunutou transpoziční lhůtu pro implementaci některých částí směrnice, vztahující se mimo jiné i na předpisy o podnikatelském oddlužení. To v současné chvíli neodděluje od spotřebitelského. Zákon o oddlužení fyzických osob zakotvuje maximálně pětiletý splátkový kalendář.⁶⁶ Tato právní úprava zároveň zakotvuje tolik praktických překážek pro vstup do oddlužení, zejména například že výše dluhů nesmí přesahovat 200 % hodnoty majetku dlužníka,⁶⁷ že zůstává téměř nevyužívaná.⁶⁸

Polsko je sice s transpozicí opožděné, ale díky změnám, které byly vneseny do institutu oddlužení za účelem zmírnění ekonomických dopadů pandemie, je v této oblasti se směrnicí v podstatě ve shodě.⁶⁹ Standardní splátkový kalendář trvá až 3 roky ale soud může, a v některých situacích musí, nařídit kratší.⁷⁰

Zároveň existuje mimořádné okamžité oddlužení pro případy, kdy dlužník zjevně není schopen plnit splátkový kalendář. Pokud dojde k trvalé neschopnosti splácet nesplacené dluhy

⁶¹ Sajadova 2019, str. 619

⁶² Ibid., str. 612

⁶³ Hoffeld a Fronczak 2019

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ 74. § (3) 2015. évi CV. törvény a természetes személyek adósságrendezéséről

⁶⁷ včetně předpokládaných příjmů po dobu trvání splátkového kalendáře, viz 7. § (1) b) a 105. § 2015. évi CV. törvény a természetes személyek adósságrendezéséről

⁶⁸ rozhovor, Gábor Jánoshalmi, 7. 2. 2023

⁶⁹ rozhovor, Marek Porzycki, 1. 2. 2023

⁷⁰ Kdyby mělo dojít ke splacení určitého procenta pohledávek. – Ibid.

během plnění kalendáře kvůli situaci, kterou dlužník nezavinil, může soud splátkový kalendář zrušit a přiznat dlužníkovi okamžitou oddlužení.⁷¹

Spotřebitelské a podnikatelské oddlužení je upraveno různými zákony, ale velká část ustanovení jsou identická. Hlavním rozdílem je, že dlužník – spotřebitel může do procesu na rozdíl od podnikatele vstoupit i ve chvíli, kdy nemůže pokrýt ani náklady řízení.⁷²

Země splňující doporučení před transpozicí

Země	Transpozice	Spotřebitelské oddlužení	Oddělení úpravy podnikatelů a spotřebitelů	Délka procesu před transpozicí (roky)	Délka procesu po transpozici (roky)	Mimořádné mechanismy
Finsko	Ano	Ano	Ne	3	3	Ano
Litva	Ano	Ano	Ne	3	3	Ne
Nizozemí	Ano	Ano	Ne	3	3	Ano
Řecko	Ano	Ano	Ne	3	3	Ne
Slovensko	Ano	Ano	Ne	0	0	Ano
Slovinsko	Ano	Ano	Ne	2 - 5	2 - 5	Ano

Finsko upravuje oddlužení spotřebitelů ve stejném zákoně jako oddlužení pro podnikatele,⁷³ ale nastavuje pro podnikatele doplňující podmínky pro vstup do oddlužení.⁷⁴ Délka splátkového kalendáře byla i před oddlužením tři roky. Dlužníkovi, který jednal nepoctivě, či byl dříve oddlužen, není automaticky zamezen přístup k procesu, soud mu může nařídít pětiletou délku splátkového kalendáře.⁷⁵ V případě, že nelze dosáhnout oddlužení jinak, může soud dlužníkovi povinnost splácet zcela prominout, i v takovém případě je ale stanovena pětiletá doba, kdy je dohlíženo na plnění dalších povinností dlužníka. Ta může být zkrácena pouze u zranitelných dlužníků.⁷⁶

Litva zavedla oddlužení fyzických osob relativně pozdě a po několika neúspěšných legislativních pokusech v roce 2013.⁷⁷ Pětiletou délku oddlužení zkrátila v roce 2016 na tři roky. Neodděluje se oddlužení podnikatelů a spotřebitelů. I přes krátkou délku splátkového kalendáře se řadí mezi nejpřísnější oddlužovací režimy v EU kvůli jiným prvkům ovlivňujícím přístupnost procesu a jeho průběh.⁷⁸

Nizozemí mělo již před implementací v právním řádu zakotvené tříleté oddlužení.⁷⁹ Úprava je pro všechny fyzické osoby jednotná, ačkoli pro podnikatele jsou dostupné i další

⁷¹ rozhovor, Marek Porzycki, 1. 2. 2023

⁷² Ibid.

⁷³ FINLEX, Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä

⁷⁴ především se musí jednat o drobného živnostníka, např. nesmí zaměstnávat více než dva lidi, viz kap. 5 Ibid.

⁷⁵ 30 § Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Paškevičius a Jurgaitytė 2015

⁷⁸ Walter a Krenchel 2021

⁷⁹ Jungmann a Madern 2019, str. 738

sanační mechanismy.⁸⁰ Vstup do oddlužení je podmíněn pokusem o mimosoudní dohodu s věřiteli.⁸¹ Zároveň je v Nizozemí sociální systém nastaven tak, aby mohli mít i nemajetní dlužníci přístup k oddlužení. Občané, jejichž příjem je nižší, než výše základní sociální dávky, mají nárok dostávat alespoň toto minimum. Během oddlužení se z něj odečítá 5 % ve prospěch věřitelů, což činí přibližně 50-80 EUR.⁸²

Stejnětak **Řecko** uplatňovalo už před směrnicí oddlužení splátkovým kalendářem o maximální délce tří let.⁸³ Za účelem ochrany nemovitosti před zpeněžením bylo možné délku prodloužit dokonce až na 35 let.⁸⁴ Spotřebitelské oddlužení bylo před transpozicí upravováno zvlášť a z podnikatelů přístupné pouze osobám vykonávajícím svobodné povolání, ale nikoli obchodníkům.⁸⁵ Po transpozici byl separátní zákon pro nepodnikající fyzické osoby zrušen a jejich oddlužení bylo zařazeno do právní úpravy, která dosud upravovala pouze podnikatelské oddlužení.⁸⁶

Novelizace zároveň kreativně upravila ochranu obydlí dlužníka. Nízkopříjmový dlužník může svou nemovitost prodat za tržní hodnotu vybraným subjektům, které ji dlužníkovi pronajímají po dobu 12 let pronajímají. Pokud dlužník plní své závazky v oddlužení, může uplatnit právo na odkup a získat nemovitost za státem stanovenou cenu.⁸⁷

Slovensko sice i po transpozici zachovalo relativně přísné podmínky splátkového kalendáře,⁸⁸ ale již před ní umožňovalo téměř okamžité oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Jde o tzv. konkurz, po kterém ale narozdíl od jeho podoby v české právní úpravě nesplacené pohledávky zanikají. Tento proces není podmíněný schválením od věřitelů. Dlužník je v takové situaci pouze povinen splatit do tří let půjčku 500 EUR, kterou mu poskytuje státem zřízená právní poradna pro oddlužení, a zaplatit 200 EUR právnímu zástupci.⁸⁹ Tento proces je přístupný i podnikatelům.

Slovinská úprava striktně nerozlišuje mezi zpeněžením majetkové podstaty a splátkovým kalendářem. Oddlužení koncipuje jako dvou až pětileté zkušební období.⁹⁰ Při zahájení řízení dojde ke zpeněžení majetkové podstaty⁹¹ a na zbytek období soud určuje

⁸⁰ Business.gov.nl 2022

⁸¹ Ibid.

⁸² Jungmann a Madern 2019, str. 739

⁸³ Venieris 2019, str. 547

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ McCormack et. al 2016, str. 288

⁸⁶ Kontogeorgiou a Papathanasiou 2022

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Centrum právnej pomoci (b) 2023

⁸⁹ Centrum právnej pomoci (a) 2023

⁹⁰ čl. 400 (5) ZFPPIPP

⁹¹ čl. 224 ZFPPIPP

podmínky, které má dlužník plnit, včetně odvádění části příjmů věřitelům. Ve většině případů půjde o proces blízky oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Jednotný proces je umožněný podnikatelům i spotřebitelům. Podnikatelé musí před oddlužením ukončit činnost, soud ji však může povolit po zahájení řízení znovu provozovat.⁹² Na žádost insolvenčního správce je možno mimořádně zkrátit zkušební období na minimálně 6 měsíců v případě, že dlužník má pouze zanedbatelné příjmy a nelze předpokládat, že by se jeho situace v nejbližších dvou letech změnila.⁹³

Země, které doporučení přijaly

Země	Transpozice	Spotřebitelské oddlužení	Oddělení úpravy podnikatelů a spotřebitelů	Délka procesu před transpozicí (roky)	Délka procesu po transpozici (roky)	Mimořádné mechanismy
Chorvatsko	Ano	Ano	Ne	5	3	Ano
Dánsko	Ano	Ano	Ne	5	3	Ano
Estonsko	Ano	Ano	Ne	5 - 7	3	Ne
Německo	Ano	Ano	Ne	5	3	Ano
Portugalsko	Ano	Ano	Ano	5	3	Ne
Rakousko	Ano	Ano	Ne	5	3	Ano
Španělsko	Ano	Ano	Ne	5	3	Ne

Chorvatsko zavedlo spotřebitelské oddlužení mezi posledními v roce 2016. Zákon upravuje oddlužení pouze pro spotřebitele, umožňuje se však podle něj za určitých podmínek oddlužit i podnikajícím osobám.⁹⁴

Proces je založený na zpeněžování majetkové podstaty. Pokud má dlužník zpeněžitelný majetek, soud naznačí za tímto účelem správce. V případě nemajetného dlužníka⁹⁵ je řízení ukončeno a je nastaven správce pro dozor v průběhu "zkušební období", které může trvat až tři roky. Během něj správce zpeněžuje dlužníkovy příjmy, k oddlužení dojde po uplynutí období.⁹⁶ Maximální doba jeho trvání byla zkrácena z pěti let v rámci transpozičních prací souvisejících se směrnicí.⁹⁷

Chorvatsko je zároveň známé mimořádnými oddlužovacími "akcemi". Rok před zavedením spotřebitelského oddlužení bylo nařízené plošné, *ex officio* rušení dluhů vůči státním

⁹² čl. 387.1 a čl 389a ZFPPIPP

⁹³ čl. 400 (8) Ibid.

⁹⁴ Přístup je omezen výší dluhů vyplývajících z podnikatelské činnosti, počtem věřitelů a absencí závazků z pracovněprávních vztahů, viz Garašić 2019, str. 202

⁹⁵ Ten nemusí platit ani náklady řízení, viz Ibid., str. 210

⁹⁶ Ibid., str. 203

⁹⁷ Šimunović a Konjević 2022, str. 202

institucím.⁹⁸ V současné chvíli jsou *ex officio* zahajovány oddlužovací procesy na všechny spotřebitelské dluhy s jistinou do přibližně 2600 EUR, které jsou vymáhány déle než tři roky.⁹⁹

Dánsko upravuje všechna insolvenční řízení v jednom zákoně a pro oddlužení nastavuje srovnatelné podmínky všem fyzickým osobám. Před transpozicí nebyla uzákoněna minimální délka splátkového kalendáře, maximum bylo ve valné většině případů pětileté. Transpozice zavedla maximální délku tří let, ta může být navyšena maximálně na šest let za účelem zachování nemovitosti či majetku nezbytného pro podnikání, případně pokud většinu dluhu tvoří studentský úvěr.¹⁰⁰ Zároveň existuje mimořádná procedura okamžitého oddlužení pro dluhy vůči státním institucím.¹⁰¹

Estonsko mělo před transpozicí běžně pěti až sedmiletou délku splátkového kalendáře při oddlužení.¹⁰² Sjednotilo ji na 3 roky s možností zkrácení maximálně na 1 rok.¹⁰³ Má jednotnou úpravu pro podnikatele i spotřebitele.¹⁰⁴

Německo odděluje úpravu pro oddlužení spotřebitelů a podnikatelů, většina podmínek je však totožná. Spotřebitelé ale musí povinně projít dvěma doplňujícími kroky na začátku - pokusem o mimosoudní vyrovnání, respektive smír. U podnikatelů zase před zahájením řízení zpravidla dochází k delšímu zkoumání naplnění podmínek pro zahájení řízení. I podnikatel může za určitých podmínek být oddlužen ve spotřebitelském rámci.¹⁰⁵ Před transpozicí byla standardní doba splátkového kalendáře maximálně pětiletá, resp. šestiletá pro dlužníky, kteří plně nepokryli náklady řízení.¹⁰⁶ Nyní je tříletá.¹⁰⁷

Portugalsko odděluje oddlužení spotřebitelů a podnikatelů.¹⁰⁸ Proces, který není podmíněn schválením věřitelů, probíhá na základě zpeněžení majetkové podstaty, po kterém je určena doba, kdy správce odvádí část příjmu věřitelům, nikoli však splátkami v soudem stanovené výši.¹⁰⁹ S transpozicí byla zkrácena i délka spotřebitelského splátkového kalendáře z pěti let na tři.¹¹⁰

⁹⁸ POLITICO 2015

⁹⁹ Ministry of Justice and Public Administration, 2023

¹⁰⁰ LOV nr 896 af 21/06/2022, bod 52

¹⁰¹ Gældsstyrelsen

¹⁰² Sajadova a Viirsalu 2019, str. 392

¹⁰³ § 49 (1) a (3), Natural Person Insolvency Act 2022

¹⁰⁴ § 3 (1) Ibid.

¹⁰⁵ Snadné posouzení majetku, žádné pracovněprávní pohledávky. Keinert a Vallender 2019, str. 509

¹⁰⁶ Ibid., str. 530; ústavnost tzv. "Nullplanu" byla stvrzena judikaturou, viz BGH, NZI 2014, 34

¹⁰⁷ Bundesregierung 2020

¹⁰⁸ čl. 249 (1) CIRE

¹⁰⁹ McCormack et al. 2016, str. 365; čl. 235 - 248-A CIRE

¹¹⁰ rozhovor, João Pedro Pinto-Ferreira, 31. 1. 2023

Rakousko upravuje procesy pro fyzické osoby společně, ačkoliv některé dílčí podmínky jsou nastaveny odlišně.¹¹¹ S transpozicí směrnice byla do tohoto zákona včleněná nová procedura naplňující požadavky směrnice. Ta umožňuje podnikatelům i spotřebitelům oddlužení během tří let. Jako subsidiární zůstala předtranspoziční úprava oddlužení, která trvá pět let. Ta je nyní určena dlužníkům, kteří se po rozhodnutí o úpadku dále zadlužují a/nebo během třiceti dnů nepodniknou kroky k jeho řešení.¹¹² Tento pětiletý proces není podmíněný minimální splátkou.¹¹³

Španělsko zavadělo oddlužení fyzických osob mezi posledními v roce 2013. Mezi oddlužením podnikatelů a spotřebitelů rozlišuje jen v dílčích záležitostech, podnikatelská oddlužení však například spadají pod jurisdikci jiných soudů.¹¹⁴ Během transpozice směrnice byla zkrácena délka splátkového kalendáře pro obě kategorie dlužníků na tři roky z původních pěti.¹¹⁵

Země, které doporučení nepřijaly

Země	Transpozice	Spotřebitelské oddlužení	Oddělení úpravy podnikatelů a spotřebitelů	Délka procesu před transpozicí (roky)	Délka procesu po transpozici (roky)	Mimořádné mechanismy
Francie	Ano	Ano	Ano	7	7	Ano
Itálie	Ano	Ano	Ano	5 - 7	5 - 7	Ne
Irsko	Ano	Ano	Ne	5	5	Ano
Rumunsko	Ano	Ano	Ano	5	5	Ne
Švédsko	Ano	Ano	Ano	5	5	Ano

Ve **Francii** je proces oddlužení spotřebitelů oddělený od podnikatelského, s implementací směrnice se režim nezměnil. Řízení neprobíhá před soudem, ale před speciálním správním orgánem, tzv. Komisi pro předlužení Francouzské banky (skládající se ze sedmi členů zastupujících zájmy věřitelů, spotřebitelů, sociálních expertů a banky).¹¹⁶ Pokud Komise spis neodmítne, vede zahájení řízení nejen k pozastavení vymáhání pohledávek, ale i k dalším opatřením. Obecně nelze vypovědět smlouvu z důvodu vstupu do oddlužovacího procesu, zároveň může Komise v odůvodněných případech na žádost dlužníka požádat soud o zastavení hrozícího vystěhování.¹¹⁷ Nejprve se Komise snaží o dohodu s věřiteli, pokud k ní nedojde, uplatní se tzv. nařízená opatření, která spočívají v plnění splátkového kalendáře, ale dlužníkovi

¹¹¹ Melcher a Lurger 2019, str. 108

¹¹² rozhovor, Martina Melcher, 2. 2. 2023

¹¹³ Melcher a Lurger 2019, str. 120

¹¹⁴ Arias 2019, str. 997

¹¹⁵ čl. 497, Decreto Legislativo 1/2020

¹¹⁶ Banque de France 2021, str. 4

¹¹⁷ Ibid., str. 6

bývá nařízen i prodej majetku.¹¹⁸ Splátkový kalendář trvá nejdéle 7 let, lze jej prodloužit za účelem zachování nemovitosti, která je primárním obydlím dlužníka.¹¹⁹

Pokud situace dlužníka nepředvídá ani částečné splacení dluhů, může Komise nařídit mimořádný postup, který povede k okamžitému oddlužení bez splacení. Může jít buď o osobní vyrovnání bez soudní likvidace, nebo, pokud dlužník disponuje podstatným majetkem, může Komise s dlužníkovým souhlasem předat věc soudu k zahájení řízení o osobním vyrovnání se soudní likvidací.¹²⁰

Itálie oddlužení spotřebitelské oddlužení upravuje zvlášť a s transpozicí se podmínky nezměnily.¹²¹ Zákon nestanoví délku splátkového kalendáře při oddlužení, Nejvyšší soud však judikatorně zakotvil běžnou délku 5-7 let.¹²²

Irsko ponechalo po transpozici pětiletou délku základního oddlužovacího procesu. Všechny fyzické osoby jsou oddlužovány za stejných podmínek. Pro nemajetné dlužníky je však dostupná procedura okamžitého oddlužení, které je podmíněno tříletým dohledem nad dlužníkem. V tomto období v případě zlepšení poměrů mohou věřitelé požadovat plnění, poté dochází k úplnému osvobození.

Rumunsko bylo mezi posledními zeměmi, které spotřebitelské oddlužení zavedlo v roce 2017. Upravuje jej zvlášť od podnikatelského. Zákon nastavuje poměrně restriktivní podmínky pro přístup k proceduře a postup je tak využíván mnohem méně, než bylo při jeho zavádění očekáváno.¹²³ Dlužník například nemůže do procesu vstoupit, pokud byl v posledních dvou letech propuštěn z práce z důvodu, za který je odpovědný.¹²⁴ Délka splátkového kalendáře je stanovena na 5 let, může se o rok prodloužit.¹²⁵ 5 let je zároveň běžnou délkou, pokud dlužník nesplatí pohledávky dříve.¹²⁶ Délka se nezměnila s implementací směrnice.

Švédsko upravuje oddlužení spotřebitelů a podnikatelů odděleně.¹²⁷ Délka procedury je pět let,¹²⁸ ta zůstala po transpozici nezměněná.¹²⁹ I v případech, kdy dlužníková situace neumožní splacení jakékoli části dluhů, může soud přistoupit o oddlužení.¹³⁰

¹¹⁸ Banque de France, str. 11

¹¹⁹ Rubellin a Booth 2019 str. 476

¹²⁰ Banque de France, str. 9

¹²¹ čl. 6, LEGGE 27 gennaio 2012, n. 3

¹²² Schiavi 2021

¹²³ Voiculescu 2022

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ čl. 25 LEGE 151 18/06/2015

¹²⁶ Zidaru 2019, str. 825-826

¹²⁷ Hellström 2019, str. 1022

¹²⁸ Ibid., str. 1023

¹²⁹ 34 §, Skuldsaneringslag (2016:675)

¹³⁰ Hellström 2019, str. 1040

Závěry

Tento přehled nám umožňuje vyvodit závěry týkající se cílů, které byly nastíněny na začátku práce.

Celkově v současné chvíli je spotřebitelské oddlužení delší než tříleté v **11 zemích** EU (včetně zemí, které jej neupravují vůbec). Ke zkoumaným dílčím prvkům evropských právních úprav se délka spotřebitelského oddlužení vztahuje následujícím způsobem:

1) Absence právní úpravy spotřebitelského oddlužení nemusí nutně ovlivňovat ochotu státu ji nově uzákonit, naopak může směrnice posloužit jako podnět. Například Bulharsko se v průběhu transpozice směrnice snaží zavést i oddělenou úpravu pro spotřebitele.

2) Rozdělení právních úprav spotřebitelského a podnikatelského oddlužení ovlivňuje ochotu států zkoumané doporučení rozebírat, pouze pokud jde o zásadně odlišné postupy. Většina členských států nastavuje pro podnikatele a spotřebitele alespoň v dílčích záležitostech odlišné podmínky. Ale jen v jedenácti státech se procesy liší velmi výrazně. Z pěti států, které transpozici dokončily a doporučení nepřijaly, se právní úpravy silně liší rovnou ve čtyřech.

3) "Mimořádné" mechanismy oddlužení nemají zjevně negativní vliv na ochotu zmírňovat podmínky pro spotřebitele plosně. Z 11 zemí, které spotřebitelům v současnosti neumožňují tříleté oddlužení, umožňuje 5 přístup k nějaké formě mimořádného mechanismu.

Seznam použitých zdrojů

Výzkum

- Addressing household over-indebtedness*. (2023). Eurofound.
<https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2020/addressing-household-over-indebtedness>
- Kadner Graziano, T., Bojārs, J., & Sajadova, V. (2019). A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE. Edward Elgar.
<https://www.elgaronline.com/display/edcoll/9781788975643/9781788975643.xml>
- Arias, F. J. (2019). SPAIN. *A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*, 985–1019.
- Dahlgreen, J., Brown, S., Keay, A. K., & McCormack, G. (2016). *Study on a new approach to business failure and insolvency: Comparative legal analysis of the Member States' relevant provisions and practices*. Publications Office of the European Union.
<https://data.europa.eu/doi/10.2838/87512>
- Demetriadi, A., Kantara, S., & Tofaridou, T. (2019). CYPRUS. *A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*, 244–276.
- Garašić, J. (2019). CROATIA. *A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*, 198–243.
- Gruodytė, E., & Kiršienė, J. (2010). Application of “Fresh start” doctrine for individual debtors in Lithuania: EU and US perspective. *Inžinerinė Ekonomika*, 263–273.
- Hallak, I. (2023). Harmonising certain aspects of insolvency law in the EU. *European Parliamentary Research Service (EPRS)*.
[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)745671](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)745671)
- Hellström, E. (2019). SWEDEN. *A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*, 1020–1073.
- Jungmann, N., & Madern, T. (2019). THE NETHERLANDS. *A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*, 718–761.
- Keinert, P., & Vallender, H. (2019). GERMANY. *A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*, 503–535.
<https://timesofmalta.com/articles/view/20161201/business-news/Malta-last-in-insolvency-rankings.632573>
- McCormack, W. G., Keay, A., Brown, S., & Dahlgreen, J. (2016). *Comparative legal analysis of the Member States' relevant provisions and practices*.
- Melcher, M., & Lurger, B. (2019). AUSTRIA. *A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*, 102–145.
- Rubellin, P., & Booth, C. (2019). FRANCE. *A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*, 467–502.
- Sajadova, V. (2019). LATVIA. *A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*, 607–657.
- Sajadova, V., & Viirsalu, P. (2019). ESTONIA. *A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*, 374–429.
- Šimunović, L., & Konjević, T. (2022). IMPLEMENTATION OF THE DIRECTIVE 2019/1023 IN THE CROATIAN LEGAL SYSTEM: A NEW TREND OF RESTRUCTURING IN THE CROATIAN INSOLVENCY LAW OR ANOTHER MISSED OPPORTUNITY? *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC)*, 6, 190–212.
<https://doi.org/10.25234/eclic/22415>
- Storme, M. E., & Helsen, F. (2019). BELGIUM. *A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*, 146–189.

- Ørgaard, A. (2019). DENMARK. *A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*, 330–342.
- Paškevičius, A., & Jurgaitytė, N. (2015). Bankruptcy of Natural Persons in Lithuania: Reasons and Problems. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 213, 521–526.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.11.444>
- Venieris, I. (2019). GREECE. *A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*, 536–563.
- Walter, G., & Krenchel, J. V. (2021). The Leniency of Personal Bankruptcy Regulations in the EU Countries. *Risks*, 9(9), Article 9. <https://doi.org/10.3390/risks9090162>
- Zidaru, L. G. (n.d.). *Chapter 26: ROMANIA in: A GUIDE TO CONSUMER INSOLVENCY PROCEEDINGS IN EUROPE*.
https://www.elgaronline.com/display/edcoll/9781788975643/37_chapter26.xhtml

Legislativa a judikatura

- Código da Insolvência e da Recuperação de Empresas—CIRE, no. Decreto-Lei n.º 53/2004 Em vigor (2023). <https://dre.pt/dre/legislacao-consolidada/decreto-lei/2004-34529075>
- Decreto Legislativo 1/2020, de 5 de mayo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal*. 15, 2023, from <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2020-4859>
- LOV nr 896 af 21/06/2022: Lov om ændring af konkursloven (Indførelse af regler om forebyggende rekonstruktion og revision af reglerne om rekonstruktion og gældssanering, herunder implementering af rekonstruktions- og insolvensdirektivet), LOV nr 896 af 21/06/2022 (2022). <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2022/896>
2015. *Évi CV. törvény a természetes személyek adósságrendezéséről—Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye*. from <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1500105.TV>
- LEGE 151 18/06/2015—Portal Legislativ*. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/169194>
- LEGGE 27 gennaio 2012, n. 3—Normattiva*. (n.d.). <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:2012-01-27;3>
- Natural Person Insolvency Act—Riigi Teataja*, (2022),
<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/503102022001/consolide>
- Ajantasainen lainsäädäntö: Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 57/1993*. FINLEX. Oikeusministeriö, Edita Publishing Oy. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930057>
- XXIII of 2022 – Commercial Code (Amendment) Act, 2022 Government Gazette of Malta No. 20,980– 23.12.2022*, LEGIŻLAZZJONI MALTA (2022).
<https://legislation.mt/eli/act/2022/23/eng>
- Směrnice 2019/1023 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132
- Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP). <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4735>
- Zákon č. 182/2006 Sb. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (InsZ)

Oficiální zdroje

- A faster way out of debt*. (2020) Website of the Federal Government | Bundesregierung.
<https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/archive/insolvency-law-1765558>
- Apply for cancellation*. Gældsstyrelsen (Dluhová agentura).
<https://www.gaeldst.dk/english/individuals/if-you-can-t-pay-your-debt/you-may-apply-for-cancellation/>
- Banque de France. (2021). *Guide du surendettement*. <https://particuliers.banque-france.fr/surendettement/comprendre-la-procedure/le-guide-du-surendettement>

- Business.gov.nl. (2022, March 14). *Debt restructuring*. Business.Gov.Nl.
<https://business.gov.nl/regulation/debt-restructuring/>
- Capital markets union: Clearing, insolvency and listing package. (2023).
https://finance.ec.europa.eu/publications/capital-markets-union-clearing-insolvency-and-listing-package_en
- Čo je to osobný bankrot a ako mám postupovať? (a) Centrum právnej pomoci.
<https://www.centrumpravnejpomoci.sk/casto-kladene-otazky/kategoria/29-co-je-to-osobny-bankrot-a-ako-mam-postupovat>
- Splátkový kalendár v skratke. (b) Centrum právnej pomoci.
<https://www.centrumpravnejpomoci.sk/aktualita/92-splatkovy-kalendar-v-skratke>
- Deal on new rules to protect consumers from taking on too much debt | News | European Parliament. (2022). <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20221128IPR58027/deal-on-new-rules-to-protect-consumers-from-taking-on-too-much-debt>
- Důvodová zpráva. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů. ODok Portál—VeKLEP.
<https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCUKUKK2QC/>
- National transposition measures communicated by the Member States concerning Directive (EU) 2019/1023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/NIM/?uri=CELEX%3A32019L1023>
- Simple consumer insolvency procedure. [Ministry of Justice and Public Administration].
<https://mpu.gov.hr/simple-consumer-insolvency-procedure/25395>
- SWD/2022/395. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT REPORT. Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law, (2022). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52022SC0395>
- Privatinsolvenz und Schuldenregulierungsverfahren auch für Unternehmer.
https://www.wko.at/service/wirtschaftsrecht-gewerberecht/Privatinsolvenz_und_Schuldenregulierungsverfahren_auch_fue.html
- Redresser la situation de surendettement d'un particulier. (2016). [Informational Portal of the State]. Guichet.lu. <http://guichet.public.lu/fr/citoyens/sante-social/reglement-dettes/surendettement/surendettement.html>

Rozhovory

- Matthias Storme, 30. 01. 2023
Jan-Ocko Heuer, 30. 1. 2023
Emilia Andreeva, 31. 01. 2023
João Pedro Pinto-Ferreira, 31. 1. 2023
Iakovos Venieris, 1. 2. 2023
Marek Porzycki, 1. 2. 2023
Martina Melcher, 2. 2. 2023
Gábor Jánoshalmi, 7. 2. 2023
Anna-Kaisa Remes, 13. 2. 2023

Internetové články a publicistika

- Croatian government cancels household debts but fails to pick up support. (2015). *POLITICO*.
<https://www.politico.eu/article/government-cancels-household-debts-but-fails-to-pick-up-support/>
- Kontogeorgiou, Alexandros & Papathanasiou, Georgia. (2022). *Greek Insolvency Law: Significant Reform*. <https://globalrestructuringreview.com/review/europe-middle-east-and-africa-restructuring-review/2022/article/greek-insolvency-law-significant-reform>

- Macdonald, V. (2016). *Malta last in insolvency rankings*. Times of Malta. <https://timesofmalta.com/articles/view/Malta-last-in-insolvency-rankings.632573>
- Paseková, E. (2019). *Advokát Richter o oddlužení podnikatelů: Objem úvěrů je jen zlomkem počtu úvěrů domácností*. Česká justice. <https://www.ceska-justice.cz/2019/05/advokat-richter-o-oddluzeni-podnikatelu-objem-uveru-je-jen-zlomkem-poctu-uveru-domacnosti/>
- Paseková, E. (2020). *Advokát Petr Sprinz: Preventivní restrukturalizace má zadluženým podnikatelům nabídnout jiné řešení, než insolvenční*. Česká justice. <https://www.ceska-justice.cz/2020/03/advokat-petr-sprinz-preventivni-restrukturalizace-ma-zadluzenym-podnikatelum-nabidnout-jine-reseni-nez-insolvenci/>
- Andresová, P., Havlík, V. (2023). *Zkrátit dobu oddlužení z 5let na 3 roky je morální hazard, říká ekonom Rod. Češi v právu*. from <https://www.cesivpravu.cz/blog/zkratit-dobu-oddluzeni-z-peti-let-na-tri-roky-je-moralni-hazard-rika>
- Peter H. Knudsen, Henrik Lund-Koefoed, Bjarke Mogensen, & Henrik Sjørslev. (2022). *Trends and Developments*. Chambers and Partners. <https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/insolvency-2022/denmark/trends-and-developments>
- Prokletí periferií a exekucí*. (2019). Aspen Institute Central Europe. <https://www.aspeninstitutece.org/cs/news-article/prokleti-periferii-a-exekuci/>
- Riksdagsförvaltningen. *Skuldsaneringslag (2016:675) Svensk författningssamling 2016:2016:675 t.o.m. SFS 2022:998—Riksdagen*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skuldsaneringslag-2016675_sfs-2016-675
- Schiavi, A. (2021). *Il piano del consumatore: Pagamento in un periodo superiore a 5 anni a patto che gli interessi dei creditori siano meglio tutelati*. *MFLaw Società tra Avvocati per Azioni*. <https://mflaw.it/magazine/il-piano-del-consumatore-pagamento-in-un-periodo-superiore-a-5-anni-a-patto-che-gli-interessi-dei-creditori-siano-meglio-tutelati/>
- Voiculescu, S. (2017). *Insolvența simplificată: Și pensionarii sau cei fără capacitate de muncă vor putea cere intrarea în insolvență în curând*. https://www.avocatnet.ro/articol_46076/Insolven%C8%9Ba-simplificat%C4%83-%C8%98i-pensionarii-sau-cei-f%C4%83r%C4%83-capacitate-de-munc%C4%83-vor-putea-cere-intrarea-in-insolven%C8%9B%C4%83-in-curand.html
- Voiculescu, S. (2022). *Tot ce trebuie să știi despre insolvența personală și procedurile pe care le poți accesa în funcție de datorii*. https://www.avocatnet.ro/articol_62228/Tot-ce-trebuie-s%C4%83-%C8%99tii-despre-insolven%C8%9Ba-personal%C4%83-%C8%99i-procedurile-pe-care-le-po%C8%9Bi-accesa-in-func%C8%9Bie-de-datorii.html
- Втори опит на кабинета да прокара закона за личния фалит*. (2023). Mediapool.bg. <https://www.mediapool.bg/vtori-opit-na-kabineta-da-prokara-zakona-za-lichniya-falit-news346565.html>

Seznam příloh

1. Srovnávací tabulka

Příloha 1: Srovnávací tabulka

Země	Transpozice	Spotřebitelské oddlužení	Oddělení úpravy podnikatelů a spotřebitelů	Délka spotřebitelského oddlužení před transpozicí (roky)	Délka spotřebitelského oddlužení po transpozici (roky)	Mimořádné mechanismy
Belgie*	Ne	Ano	Ano	3-5	N/A	Ano
Bulharско*	Ne	Ne	N/A	N/A	N/A	Ne
Česko	Ne	Ano	Ne	5	N/A	Ano
Chorvatsko	Ano	Ano	Ne	5	3	Ano
Dánsko	Ano	Ano	Ne	5	3	Ano
Estonsko	Ano	Ano	Ne	5-7	3	Ne
Finsko*	Ano	Ano	Ne	3	3	Ano
Francie	Ano	Ano	Ano	7	7	Ano
Irsko	Ano	Ano	Ne	5	5	Ano
Itálie	Ano	Ano	Ano	5-7	5-7	Ne
Kypr	Ne	Ano	Ano	5	N/A	Ano
Litva	Ano	Ano	Ne	3	3	Ne
Lotyšsko	Ne	Ano	Ano	1-3	N/A	Ne
Lucembursko	Ne	Ano	Ano	7	N/A	Ne
Maďarsko	Ne	Ano	Ne	5	N/A	Ne
Malta	Ano	Ne	N/A	N/A	N/A	Ne
Německo*	Ano	Ano	Ne	5	3	Ano
Nizozemi	Ano	Ano	Ne	3	3	Ano
Polsko*	Ne	Ano	Ne	3	N/A	Ano
Portugalsko*	Ano	Ano	Ano	5	3	Ne
Rakousko*	Ano	Ano	Ne	5	3	Ano
Řecko*	Ano	Ano	Ne	3	3	Ne
Rumunsko	Ano	Ano	Ano	5	5	Ne
Slovensko	Ano	Ano	Ne	0	0	Ano
Slovensko	Ano	Ano	Ne	2-5	2-5	Ano
Švédsko	Ano	Ano	Ano	5	5	Ano

*tvrzení byla ověřena autory studie z roku 2019